

HET SPYCKERTJE

Met de beste wensen voor
2022

Jaargang 37
nummer 1
januari 2022

Jaargang 37
nummer 1
januari 2022

Het Spyckertje

Aan dit nummer werkten mee:

- Frans Schrauwen
- Rudi Smout
- Guy Van den Broek
- Thomas Dekkers
- Patrick Hoppenbrouwers
- Pieter Verhoeven
- Jan Suykerbuyk

Vormgeving

Johan Vandenbroeke

Oproep

Wij versturen al heel wat Spyckertjes digitaal. Wil u 't Spyckertje ook digitaal krijgen? Graag!

Stuur je emailadres naar jan.suykerbuyk@telenet.be en je vindt ons tijdschriftje in je mailbox.

Beste liefhebbers van heemkunde

2022 is al even een nieuw jaar. Toch wil de Heemkundige Kring iedereen nog de beste wensen overmaken.

Dat iedereen gezond mag blijven!

Onze Kring heeft niet stilgezeten. De voorbereidingen voor het nieuwe jaarboek *De Spycker* lopen en in dit *Spyckertje* staan we ondermeer stil bij enkele actuele onderwerpen.

Zo schrijft Rudi Smout over de historiek van *De Echo* en leert Guy Van den Broek ons over burgemeester Braat in Glasgow.

Thomas Dekkers brengt dan weer verslag uit van de lokale archeologiedagen.

‘Over water, over land’ is een tijdelijke duo-tentoonstelling in het Tongerlohuys en het Karrenmuseum.

De expo belicht de ontwikkeling en de interactie tussen het vervoer over water- en landwegen in de regio.

Meer info in dit *Spyckertje*. Guy Van den Broek schreef over de orde van de Norbertijnen, die vorig jaar 900 jaar bestond.

Hopelijk kunnen we op Tweede Paasdag op gepaste wijze het nieuwe jaarboek presenteren.

Welke onderwerpen er in aan bod komen, leest u enkele bladzijden verder.

Houd voor de laatste stand van zaken omtrent de voorstelling onze communicatiekanalen in de gaten.

Frans Schrauwen,
voorzitter

Jan Suykerbuyk,
redactie 't Spyckertje

900 Jaar Norbertijnen

De kloosterorde van de Norbertijnen, ook de witheren genoemd, bestaat sinds 2021 precies 900 jaar. De orde werd gesticht door Arnoldus Nobertus van Xanten in 1121 op Kerstdag in de Franse stad Prémontré.

De Benedictijnen worden daarom soms ook Prémonstrenzers genoemd. Norbertus van Xanten was niet in de wieg gelegd om geestelijke te worden, maar had op een bepaald moment in zijn leven het licht gezien, zoals Paulus destijds.

Van de toenmalige paus kreeg hij de opdracht en de toelating om overal in Europa kloosterorden te stichten om het christelijke geloof uit te dragen en ketterijen te bestrijden.

Amper drie jaar later in 1124 stichtte hij een kloosterorde in Antwerpen, het Sint-Michiels klooster aan de Schelde. De kerk en het klooster zijn verdwenen, alleen rest nog de naam, de Sint-Michielskaai.

In 1126 benoemde de paus hem al tot aartsbisschop met zetel in het Duitse Maagdeburg, waar hij de rest van zijn leven bleef. Maar de orde bleef bijna onvoorstelbaar snel groeien.

Al in 1128 of vier jaar na Antwerpen werd een klooster opgericht in Grimbergen en nog zes jaar later in 1134 een klooster in Tongerlo.

Vanaf hier is de geschiedenis van de orde van de Norbertijnen nauw gelinkt met die van onze streek, namelijk Kalmthout, Huybergen en Essen. De Norbertijnen van Tongerlo zouden immers van 1159 tot aan de Franse revolutie in 1789 deze streek beheren als eigenaars en rentmeesters of meer dan 600 jaar lang. Ze hadden hier alles te zeggen.

Schenkeningen aan Tongerlo

Deze uitgestrekte gronden (allodium genoemd) waren aanvankelijk in het bezit van de familie Berthouts van Grimbergen. Eén van die heren Arnold II, bijgenaamd de Brabander, schonk in 1157 een deel van zijn gronden aan de eerste abt van het nog recente Norbertijnenklooster in Tongerlo. Het ging vooral om gronden die nu tot Kalmthout behoren.

Twee jaar later schenkt een broer van Arnold II, namelijk Berner van Rijsbergen, zijn daarnaast gelegen gronden eveneens aan Tongerlo. Die gronden bevonden zich hoofdzakelijk in het huidige Essen. Anders gezegd de beide gemeenten Kalmthout en Essen kwamen samen onder één kerkelijk bestuur. De heren van Grimbergen schonken hun grond aan het klooster voor hun eigen zieleheil en dat van hun voorouders. Die gift was voor hen een rechtstreekse toegang tot de christelijke hemel na hun dood.

De witheren van Tongerlo regelden zowat alles in onze contreien : ze benoemde het bestuur of de meier en zijn schepenen, ze bouwden hoes om het land te bewerken, ze benoemden de pastoors, gaven rechten aan derden om turf te steken, ze lieten de turfvaarten uitspitten en inden de pacht en de belastingen (tienden). Kortom de Noorderkempen was een wingewest van Tongerlo.

Om recht te spreken was er een schout, die wel door de hertog van Brabant of de Markgraaf werd aangesteld. Meier, schepenen en schout beheersten liefst 600 jaar lang in onze streken het hele openbare leven en oefenden bovendien ook alle functies uit die nu door een notaris gebeurt, zoals aankoop gronden.

Onze streek is dan ook verknocht aan de witheren van Tongerlo. Het was dan ook een goed initiatief van het plaatselijke Davidsfonds om de huidige abt van Grimbergen, Johan Goossens, een rasechte Essenaar, een lezing te laten houden in de Sint-Antoniuserk op de Statie op 14 november 2021 naar aanleiding van 900 jaar Norbertijnen.

In deze coronatijden zakten toch zowat 100 mensen af naar de kerk om de lezing van abt Johan Goossens bij te wonen. Hij schetste de prille groei van de orde in de 12e eeuw vooral in onze streken. Naast de al eerder genoemde kloosters in Grimbergen, Antwerpen en Tongerlo, werden ook nog kloosters gesticht in Averbode, Postel en Leffe.

Bier brouwen was een goede gewoonte van deze kloosterorde. Grimbergen opent weldra een nieuwe brouwerij binnen de kloostermuren, zodat ze hun reeds bekend bier, dat nu door Alken-Maes wordt gebrouwen, voortaan zelf binnen de kloostermuren kunnen brouwen.

Prelaten uit onze streek

Onze streek leverde bovendien ook heel wat kloosterlingen aan de orde van de Norbertijnen. Enkel en enkele hebben het zelfs tot prior of abt gebracht. Dit blijkt uit een speciale uitgave van de Oudheidkundige Kring Kalmthout in 2021, namelijk '900 jaar Norbertijnen'. Liefst 4 Kempenaars brachten het tot abt in één van hun kloosters.

Hieronimus Hoppenbrouwers werd geboren in Achterbroek op 12 maart 1860 en werd in 1916 abt in Grimbergen. Hij stierf op 27 december 1941.

Adrianus Deckers werd in de Blikstraat op de Nieuwmoer geboren op 30 april 1847. Hij stichtte voor de Norbertijnen van Tongerlo een missiepost in Congo en stierf relatief jong op 23 juni 1915.

Prelaat Petrus Bennebroek werd geboren in Huybergen op 26 februari 1881. Hij trad toe tot de abdij van Postel. Op 25 februari 1926 werd hij in Postel tot prelaat gekozen. Hij overleed op 18 augustus 1954.

Henry Martens werd geboren op 27 maart 1911 op de Kalmthoutse Hoek. In 1981 werd hij verkozen tot abt in de abdij van Leffe. Hij overleed op 20 augustus 1991.

Johan Goossens

Verder traden nog volgende Essenaren in bij de Norbertijnen tussen 1534 en nu: Cornelius Buysen (1728-1784), Andries Maes (1732-1803), Peter De Bruyn (1734-1795), Adriaan Buysen (1734-1800), Edmond Van den Bergh (1884-1962), Paul Van de Keybus (1903-1930), Herman Peeters (1918-2005), Michiel Meeusen (1928), August Goossens (1939) en Johan Goossens (1967).

Johan Goossens was de spreker op de lezing van het Davidsfonds. Hij is geboren op de Heikant in Essen op 6 september 1967. Johan trad in 1988 toe tot de orde van de Norbertijnen in Grimbergen en werd daar al in 2004 abt of op amper 37 jaar. Hij vertelde dat de huidige abdij nog amper 15 Norbertijnen telt. Zelf leidt hij naast de abdij ook nog zeven parochies in de omgeving, waar hij het pastoraal werk verricht.

*Johan Goossens
op het terras van de
Kiekenhoeve*

Hij is pastoor in Grimbergen, Beigem, St. Cornelius Molenveld, H. Hart Verbrande Brug, St. Salvator Borgt, St. Rumoldus Humbeek en St. Amands Strombeek-Bever.

Johan Goossens vertelde nog dat elke abdij van de Norbertijnen een gemeenschap op zichzelf vormt en in zijn eigen onderhoud moet voorzien. Bier brouwen is één van hun belangrijkste inkomsten. Het verminderde aantal kloosterlingen in deze tijd is zorgelijk voor de congregatie, maar het aantal kloosterlingen is altijd heel wisselvallige geweest in de loop der eeuwen, zo stelde hij. ‘Wij blijven het voorbeeld geven

om in gemeenschap een christelijk leven te leiden, zoals onze stichter Norbertus van Xanten ons 900 jaar geleden heeft voorgedaan’, zo sloot hij de lezing.

Guy Van den Broek

Bronnen :

- Lezing Johan Goossens op 14 november 2021 in de St. Antoniuskerk Essen-Statie.
- Norbertijnen uit de heerlijkheid Kalmthout-Huybergen-Essen van Mia Somers en Jan Franken.
- Jaarboek De Spycker 1989: ‘Wij aan de Grens’ van Louis Vercammen.

Geef mij maar Essen

In 1972 toerde het Wildertse toneelgezelschap Elck Wat Wils met een wagen door Essen voor de opvoering van het wagenspel ‘Huwelijksfabrikanten’. Daarbij werden heel wat liederen gezongen waarvan ‘Geef mij maar Essen’ het meeste succes had. Zelfs na 50 jaar is deze tekst nog zeker de moeite waard om te lezen. Het is een plezant tijdsdocument.

Lied op de wijze van ‘Ik hou van Holland’

Refrein:

Geef mij maar Essen

’t Land van Herman Suykerbuyk

Want groen en fris zijn

Hier de bossen, weid’ en struik.

Het trefpunt van den Heikant

Is de Kiekenhoef

En op den Hoek ligt daar zo schoon

De Rommeshoef

Dra wordt de Statie

’t Overdekte zwemdok rijk

En Wildert heeft al een bungalowwijk,

Den Uil ne makadam

Recht naar het Benegobos

En ’t Torrepeurtert nog wel ’n sporthal los

’t Torrepe is rond den Heuvel geboren

Kreeg nadien ook grenskantoren

Een museum en den Thor

Kultuur biedt straks ons Oud Pastorijtje

En ’t schouwke van het melkerijtje

Stoort zich niet aan ons gemor

Horendonk heeft een stort maar ook duinen
En aan de grens bos en kruinen
Vlak bij de Lange Schouw
's Avonds een verlichte kerketoren
Wie Uilenaar is geboren
Die vergeet dat niet zo gauw

't Zwembad wordt de parel van de Statie
Maar 't Diep staat niet in de gratie
Als de Noordenwind waait.
Stoppen in 't station niet alle treinen
Maar door 't grootste aller pleinen
Wordt Antonius' kerk verfraaid

Wildert had veel bossen en ook weiden
Maar 't kreeg toch zo hard te lijden
Van het water-boor-gewin.
Weekendhuisjes schieten van den Oven
Tot Vissenheuvel naar boven
En een kamping naar uw zin

Heikant kreeg Kapel en Kiekenhoeve
Waar men een heksendrank kan proeven
Dicht bij 't nieuw Vossenbos
Zal 't met de riolering wel gaan bet'ren
Terwijl men kan fitomet'ren
In het park zo vrij en los

Den Hoek lag verloren in het westen
Maar 't liet zich zo maar niet pesten
Het wil uit vergetelheid
Wegenwijzers en de schone heide
Langs ons' en Neerlandse zijde
Zorgen wel voor bekendheid

Over water, over land

‘Over water, over land’ is een tijdelijke duo-tentoonstelling in het Tongerlohuys en het Karrenmuseum van 1 april 2022 tot 28 augustus 2022. De expo belicht de boeiende ontwikkeling en de interactie tussen het vervoer over water- en landwegen in de regio.

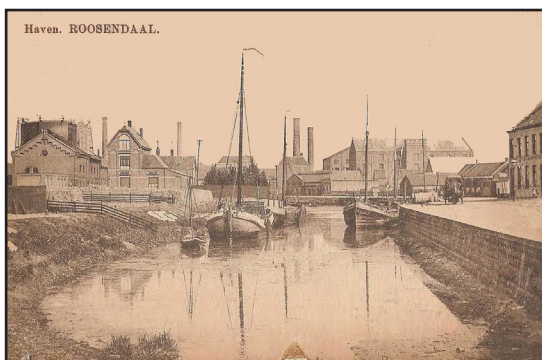
In de regio tussen Antwerpen en Rotterdam heeft vervoer altijd een grote rol gespeeld. Binnen dat gebied zijn Essen en Roosendaal aan weerszijden van de grens met elkaar verbonden door vervoer over de weg, over het water en het spoor.

Het Karrenmuseum in Essen brengt een verhaal over wegvervoer, het Tongerlohuys ziet de actualiteit van de ontwikkeling van het havengebied in Roosendaal. Zij hebben daarom de handen ineen geslagen om samen een duo-tentoonstelling te maken met een focus op wagenmakerij enerzijds en de binnenvaart anderzijds. Wat mag je verwachten?

Erfgoedcentrum Tongerlohuys

Erfgoedcentrum Tongerlohuys belicht de geschiedenis van de stad Roosendaal. Het project ‘Stads-oevers’ maakt het havengebied van de stad vandaag opnieuw actueel.

Erfgoedcentrum Tongerlohuys zal de bezoeker meenemen in het rijke verleden van het havengebied en de invloed die het had op de stad en de omgeving. Gelegen aan een belangrijk knooppunt van (snel) wegen, voorzien van een

internationale spoorlijn en een havengebied, ondervond Roosendaal duidelijk invloed van de transportrevolutie in de 20ste eeuw.

Het Tongerlohuys gaat in op de vraag wat de aanleg van spoorwegen en snelwegen betekenden voor de regio, maar ook waarom Roosendaal vandaag nog steeds een logistiek centrum is en welke transformatie het voormalige havengebied in Roosendaal ondergaat.

Het Karrenmuseum toont in de vaste opstelling een gevarieerde collectie die bestaat uit landbouwvoertuigen (karren, wagens, kruiwagens), handelsvoertuigen (stootkarren, voermanswagen, bierwagen,...) en rijtuigen (koets, sjees, riemenwagen,...). Tevens ontdek je er alles over de productie van deze voertuigen.

Karrenmuseum

In een openluchtopstelling geeft het Karrenmuseum in samenwerking met het Centrum voor Agrarische Geschiedenis duiding bij het ambacht van de wagenmaker in Vlaanderen.

Je ontdekt er wie de wagenmaker was, hoe je wagenmaker werd en hoe het ambacht evolueerde.

In de wagenmakerij van het museum krijgen bezoekers toelichting bij de werktuigen en het productieproces. In de samenwerking met het Tongerlohuys kijkt het Karrenmuseum ook over de grens en brengt ze de wagemakerijen en de evolutie van het landtransport in de regio in kaart.

Meer info?

Hou zeker de websites van het Tongerlohuys en Karrenmuseum in de gaten of volg beide musea via hun sociale media.

Pieter Verhoeven

www.tongerlohuys.nl
www.karrenmuseum.be

Archeologiedagen 2021: een archeoloog in de klas!

In samenwerking met het IEOD Voorkampen nam de werkgroep archeologie ook dit jaar deel aan de archeologiedagen.

Om de toekomst van onze werking veilig te stellen werd er dit keer gekozen om een programma uit te werken voor de Essense lagere scholen.

Joris Mathysen voor de klas.

De leerlingen van het 3e en 4e leerjaar van WIGO, Mariaberg Hoek, College en Vincentius Horendonk kregen zo begin oktober de kans om op een speelse wijze met archeologie vertrouwd te raken.

Carolien Van Loon, die beroepshalve stadsarcheologe in Vlaardingens is, werkte een programma op maat uit waarbij de leerlingen kennismaakten met allerlei aspecten van de archeologie.

De kinderen bogen zich over historische kaarten, determineerden echte vondsten en plaatsten archeologische stukken op een tijdslijn.

Dat het enthousiasme terdege was aangewakkerd bleek wel uit de vragen die de leerlingen stelden, vaak tot nà het belsignaal! Dit werd dan ook beloond met een getuigschrift archeologie en de belofte dat de Heemkring ook voor de volgende archeologiedagen opnieuw iets op poten zal zetten.

Thomas Dekkers

Lidgeld 2022

In het lidgeld zijn begrepen:

- Het lidmaatschap van de Kring, met gratis gebruik van onze bibliotheek.
- Eén exemplaar van het jaarboek ‘De Spycker’ (exclusief verzendingskosten). Als u het jaarboek per post wil ontvangen dan wordt het lidgeld verhoogd met de verzendingskosten.
- Twee nummers van ‘het Spyckertje’. Dit verspreiden we het liefst digitaal, maar een gedrukt exemplaar blijft mogelijk.

Lidgeld voor leden wonend in Essen of voor leden buiten Essen die hun jaarboek zelf afhalen: 18€ indien betaald per overschrijving voor 15 maart. Daarna wordt het 20€.

Lidgeld voor leden buiten Essen met postverzending naar België of Nederland: 25€.

De betaling van het lidgeld voor 15 maart is goedkoper voor u en laat ons toe om een vlotte bedeling en verzending te waarborgen.

We vragen uitdrukkelijk om per overschrijving te betalen. Gegevens voor de overschrijving:

Bedrag: zie hierboven

Rekeningnummer: BE28 0682 0126 4620

BIC-code: GKCCBEBB.

Begunstigde: Koninklijke Heemkundige Kring
Essen, Moerkantsebaan 48, 2910 Essen, België.

Mededeling: “Lidgeld 2022 + **Naam van het lid**”.

Losse nummers van het jaarboek (zonder lidmaatschap) zijn te koop aan de prijs van 20€ op de volgende plaatsen:

- Heemhuis, het secretariaat van de Heemkundige Kring, Moerkantsebaan 48 te Essen.
- Essen Press, Nieuwstraat 57 te Essen.
- VVV-kantoor, Moerkantsebaan 50 te Essen.
- Dagbladhandel Brems, Sint-Jansstraat 28 te Essen-Wildert.
- Dagbladhandel Rommaneke, Over d’Aa 110 te Essen.

Inhoud De Spycker 2022

De Spycker 2022 pakt uit met de bevestiging dat er al in de 12de eeuw een kasteel in Essen heeft gestaan achter de weg De Spycker naast het pad dat nu nog Kasteelbeemd noemt. Thomas Dekkers heeft de cirkelvormige slotgracht ontdekt, archeologische opzoekingen gedaan en er een thesis over geschreven en het artikel : ‘De Essense kasteelbeemd’. Essen is nu veel ouder dan we ooit dachten.

Verder :

1. Voorwoord. *Guy van den Broek.*
2. Mysterie Kasteelbeemd ontrafeld. *Thomas Dekkers.*
3. De oudste turnkring Door Eendracht sterk. *Rudi Smout.*
4. De Essense tabaks- en sigarenindustrie (1). *Rudi smout.*
5. Essenaren in de wereld : ‘Broeder Gaston Cuypers, missionaris in Afrika ‘. *Guy Van den Broek.*
6. De Rode Draad : 100 jaar socialisme in Essen (3). *Robert Alaers.*
7. Jozef Van Ruyssevelt (1941-1985) : schilder en etser.
Carl Suijkerbuijk.
8. S. & A. Costermans Bouwmaterialen 75 jaar. *Leo Ribbens.*
9. In Memoriam Roger Suykerbuyk. *Guy Van den Broek.*
10. Corona in Essen, de burgemeester getuigt. *Gaston Van Tichelt.*
11. Toen was Essen nog een dorp.
De Hofstraat en omgeving rond 1930. *Roger Goosen.*
12. Van Katholieke School tot 't Gildenhuis (2).
Rudi Smout en Leo Costermans.
13. Een stukje genealogie. *Patrick Hoppenbrouwers.*
14. 5 x 11 jaar Essens carnaval. *Rudi Smout.*
15. Mensen van bij ons: Wim Schrooyen:
huisarts en gezondheids pionier. *Guy van den Broek.*
16. Villa Rosa, Gretelhof of Terlindenhof van 1880 tot nu.
Maria Gommeren.

Guy Van den Broek

Philip Braat is burgemeester van Glasgow

De Belgische eerste minister Alexander De Croo schrok zich een hoedje toen hij bij aankomst in de Schotse stad Glasgow begin november 2021 naar aanleiding van de klimaatconferentie in het Nederlands werd aangesproken door de Lord Provost of burgemeester van Glasgow, Philip Braat.

Gewezen Essenaar Philip Braat als burgemeester van Glasgow bij de herdenking van 11 november 2021.

Philip vertelde hem dat hij zijn hele jeugd in het Kempische Essen heeft doorgebracht en daar bijzonder fier op is. De rest van het gesprek tussen Braat en De Croo verliep in het Engels omdat de andere toehoorders geen Nederlands verstonden.

Was die ontvangst een complete verrassing voor De Croo, voor ons, de redactie van de Spycker, is ze dat veel minder. Immers in het jaarboek 2017 van de Spycker hebben we uitgebreid de uitzonderlijke carrière

van ‘onze’ Philip Braat al beschreven. Toen was hij wethouder of schepen van de Schotse hoofdstad met zeer uitgebreide bevoegdheden.

Tijdens een interview in de zomer van 2016 in de Kiekenhoeve kon ik het boeiende levensverhaal van Philip Braat optekenen. Even recapituleren. Philip werd geboren op 18 maart 1976 in het Schotse Glasgow als zoon van de Essenaar Herman Braat (° 2 januari 1945) en van de 10 jaar jongere Schotse Mary McMaster, geboren in Glasgow op 3 juli 1955. Toevallige omstandigheden hadden de twee geliefden samengebracht in de Bloemstraat in Achterbroek. Daar woonde Astrid Braat de oudere zus van Herman, getrouwd met Stan Voorbogt. Even verderop woonde de Schot Malcolm Watson, die hier na WO-II is blijven hangen en getrouwd was met Elisabeth Voorbogt, de zus van Stan.

De twee families kwamen bij elkaar over de vloer en toen het Schotse nichtje Mary haar nonkel in België ging bezoeken, ontmoette ze daar Herman.

Van het één kwam het ander en Mary beviel op 18 maart 1976 van een jongen in haar geboortestad Glasgow. Ze noemden hem Philip. 9 maanden later op 18 december 1976 stapten beiden in het huwelijksbootje in Glasgow. Enkele weken later rond Kerstmis vertrok het koppel terug naar Donkweg 39 Essen, waar Herman woonde en zijn beroep uitoefende als schilder-decorateur.

Voetbal in Excelsior

Vanaf zijn 9 maanden woonde Philip zo in Essen en bracht er heel zijn jeugd door. Daar werd ook zijn enige zus, Jane geboren. Hij zat op de kleuterschool in Heikant en volgde de lagere school op Erasmus aan de Hofstraat.

Daarna volgde Philip de Latijns-Griekse humaniora op het college in Essen en ging rechten studeren aan de KU Leuven, waar hij in het eerste jaar slaagde (1994-1995). Philip had twee hobby's, voetbal en schilderen. Voetballen deed hij bij Excelsior Essen, waar hij alle jeugdreksen doorliep en schilderen leerde hij van Alfons Van Ginderen, één van de bekendste Essense landschapsschilders, die toen aan de Nolse Baan woonde.

Maar na zijn eerste jaar universiteit beslisten zijn ouders naar Glasgow te trekken. Philip wilde hen volgen en schreef zich in aan de rechtsfaculteit van Glasgow. Omdat zijn ouders voorlopig nog in Essen woonden om de verkoop van het huis te regelen, woonde Philip in bij zijn Schotse grootvader Philip McMaster, naar wie hij trouwens genoemd was. De grootvader was een matroos die zich onderscheiden had tijdens WO-II, omdat hij aan alle belangrijke zeeslagen had deelgenomen. Philip Braat behaalde zijn graad in de rechten en volgde nog extra jaren voor advocaat en notaris.

Philip startte zijn carrière als advocaat, eerst in de Schotse hoofdstad Edinburgh en daarna in Glasgow, de grootste stad van Schotland. Philip was al heel vroeg gebeten door de politieke microbe en sloot zich in 1996 aan bij Labour, waar hij zich langzaam opwerkte in de partijhiërarchie. Grootvader Philip McMaster was een felle vakbondsman voor Labour en inspireerde zijn kleinzoon. Zoals zovelen van zijn generatie keek Philip op naar Che Guevara uit Zuid-Amerika en Fidel Castro in Cuba. Hij stelde zich snel kandidaat voor de gemeenteraad in Glasgow en werd in 2007 op amper 31-jarige leeftijd al verkozen. Hij gaf zijn beroep van advocaat op en wijdde zich sindsdien volledig aan de plaatselijke politiek.

Schotland houdt om de 5 jaar gemeenteraadsverkiezingen. In mei 2012 werd Philip opnieuw verkozen. Labour haalde de absolute meerderheid. Philip werd verkozen in het kabinet van de burgemeester of Lord Provost, wat bij ons neerkomt op een schepenambt. Hij kreeg het departement financiën onder zich. In die functie was hij toen al verantwoordelijk voor de politie van West-Schotland, die zowat 10.000 politieagenten en nog 4.000 burgers telde. Hij kreeg toen ook het beheer over de pensioenkas van West-Schotland, waarin zo'n 15 miljard pond zat en die 200.000 pensioengerechtigden uit de publieke sector telde. In mei 2017 waren het opnieuw verkiezingen, die gewonnen werden door de Scottish Nationalistic Party (SNP). Maar ze hadden niet de absolute meerderheid. Labour vormde samen met de conservatieven en de groenen het nieuwe kabinet, dat ook de burgemeester kiest. Bij die stemming werd Philip verkozen tot Deputy Lord Provost, vergelijkbaar met eerste schepen. De SNP behield het voorzitterschap van de gemeenteraad, een functie die Eva Bolander uitoefent.

In 1920 werd de Lord Provost afgezet en werd Philip Braat als zijn opvolger benoemd. Naast de traditionele functies als burgemeester is Philip Braat ook de Lord Lieutenant van Glasgow of de verbindingsman tussen de stad en het Britse koningshuis. Bij zijn aanstelling in 2020 tot Lord Provost was Philip amper 44 jaar.

Philip heeft nu zijn eigen huis in Glasgow en ook zijn ouders hebben zich daar definitief gevestigd. Zijn zus Jane, geboren in België, is een fotografe van beroep en woont eveneens in Schotland. Begin november dit jaar ontving Philip Braat als gastheer van de klimaatconferentie in zijn stad Glasgow, naast de Belgische premier Alexander De Croo vele andere bekende wereldleiders.

Guy Van den Broek

Voorstelling De Spycker 2022

Zoals vanouds proberen we ons jaarboek De Spycker voor te stellen op paasmaandag 18 april 2022 om 10h 30' in de raadzaal van het gemeentehuis.

Het jaarboek zal dan zeker ter beschikking liggen in de hal van het gemeentehuis voor alle leden en voor de belangstellenden. De prijs blijft 20 euro. Daar kunnen de leden hun boek komen afhalen.

Indien het moet door Corona wijken we uit maar dan zo dicht mogelijk rond het gemeentehuis.

Omdat het artikel van Thomas Dekkers over de ontdekking van een burcht in de Kasteelbeemd meer dan 900 jaar geleden, centraal staat, nodigen we een professor archeologie uit als gastspreker. Professor Rica Annaert zal ons een kwartier lang onderhouden over archeologie, specifiek in en rond Essen.

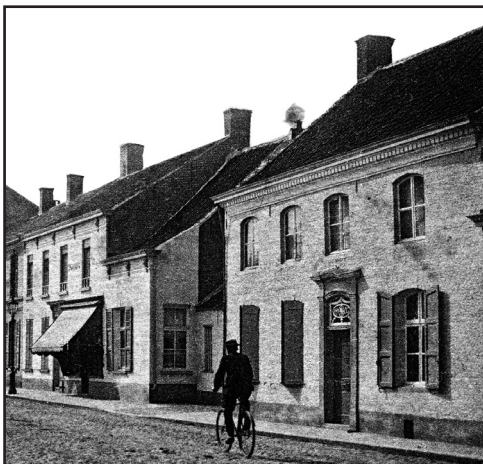
De klassieke muzikale intermezzo's en een receptie nadien worden ook voorzien. Hopelijk na drie jaar nog eens een klassieke voorstelling van het jaarboek De Spycker op 18 april 2022 om 10h 30' in het gemeentehuis.

Met De Echo verdween het oudste en meest gelezen reclameblad uit de streek

‘De Echo’, de gekende “geil blaaike”, vond je vanaf 1 januari 2022 niet meer in je brievenbus. Het blad ging namelijk samen met twee andere lokale reclamebladen ‘De Spiegel’ en ‘Handkrant’ op in het nieuwe ‘De Kijker’. Dat was voor ons voldoende aanleiding om eens in de geschiedenis van de Essense reclameblaadjes te spitten. Immers, voor heemkundigen zijn ook deze lokale reclamebladen een interessante onderzoeksbron. Jammer genoeg zijn er maar vrij weinig Essense exemplaren bewaard gebleven.

Verwacht hier echter geen volledig beeld want daarvoor is zeker een grondigere studie en dus meer tijd noodzakelijk. Opvallend is dat heel wat Nederlandse grensbewoners in deze sector een belangrijke rol hebben gespeeld. Bovendien valt het op dat verschillende leerjongens eerst de stiel leerden bij een Essense drukkerij-uitgeverij, daarna een eigen zaak opstartten en dan met een eigen reclameblad kwamen. Tot en met de Tweede Wereldoorlog moest men voor de Essense reclamebladen betalen.

Drukkerij Verhoeven

Papierhandel en drukkerij Verhoeven met de zonnewering in de Nieuwstraat in de zomer van 1911.

(foto: Heemkundige Kring Essen)

Als je een advertentieblad wil uitgeven moet je over een drukkerij beschikken. De eerste Essense drukkerij werd mee opgericht door onderwijzer Jan Verhoeven (°Stabroek 1816-+Hoeven 1917), de man die meer dan een eeuw oud werd. Zijn oudste dochter Maria Verhoeven (°Essen 1850) huwde met onderwijzer Judocus Peeters en samen kregen ze zes kinderen. Na het vroegtijdig overlijden van haar echtgenoot kwam Maria in 1892 terug thuis wonen en startte er een papierwinkel. Op dat moment was haar jongste dochter Maria Peeters (°Ekeren 1891) enkele maanden oud. Samen met haar oude vader en ongehuwde zus Stefanie Verhoeven (°Essen 1860) begon Maria Verhoeven eveneens met een drukkerij. Zij was dus in die tijd een zeer ondernemende vrouw. In welk jaar deze drukkerij opgericht werd hebben we niet kunnen achterhalen, maar we zagen van hen al wel drukwerk uit 1895.

De Noordergalm

In deze drukkerij leerde Maria Peeters drukkersgast Johan Hontelé (°Zundert 21.1.1886) kennen. Ze huwden in 1919 en vanaf dan spreken we van drukkerij Hontelé-Peeters.

*De drukkerij Hontelé-Peeters
in de Nieuwstraat in 1923.
(foto: Heemkundige Kring Essen)*

Kort na de Eerste Wereldoorlog begon deze drukkerij met het uitgeven van 'De Noordergalm', een katholiek en Vlaams reclameweekblad voor Essen waar ook heel wat ruimte voorbehouden werd voor lokaal en ander nieuws. Het eerste nummer verscheen op zaterdag 18 juni 1921. Een los nummer had je voor 15 centiemen terwijl je voor een jaarabonnement 7,25 frank moest neertellen. Het weekblad bestond uit vier bladzijden op groot formaat.

De drukkerij was gevestigd op het toenmalig adres Nieuwstraat 38, zodat recht tegenover Lonka. Het ging het echtpaar zowel zakelijk als privé voor de wind. Ze mochten zich verheugen in de geboorten van: Maria (°Essen 1920), Tony (°1923), André (°1924), Josephus (°1926), Louis (°1927) en Jozef (°1930).

De bank waarbij drukker Hontelé zijn geld had belegd ging echter failliet en het gezin verhuisde noodgedwongen naar een huurhuis aan het Kerkeneind tegenover het café van Louis Andriessen. Moeder Maria overleed onverwacht in 1943 en dat verlies heeft drukker Hontelé niet kunnen verwerken. Hij stierf in 1962 te Antwerpen. Zijn weekblad De Noordergalm verscheen zeker tot in 1931.

Benjamin Suykerbuyk

*Het papier- en kantoorwinkel-
tje van Dingeman Suykerbuyk
en Maria Braat voor 1909.
Hier was vanaf 1927 papier-
handel en drukkerij Benjamin
Suykerbuyk gevestigd.
(foto: Roger Goosen)*

Op 15-jarige leeftijd was Benjamin Suykerbuyk (°Roosendaal 25.3.1905-+Deurne 4.5.1979) zijn drukkersloopbaan begonnen bij Hontelé-Peeters. Hij huwde in 1927 met Leontina Quick (°Essen 2.12.1905-†Kapellen 14.3.1990). Het echtpaar zou kinderloos blijven. In datzelfde jaar 1927 begon Suykerbuyk met zijn eigen drukkerij aan de Heidestraat 14. Na de straatnaamverandering en de bijhorende nieuwe nummering werd dit: Stationsstraat 12.

Suykerbuyk drukte het tijdschrift ‘Het Groene Veld’, het clubblad van voetbalploeg De Zwaluwen van de Horendonkse meester Verreth, die er ook de uitgever van was. Het eerste nummer van dit weekblad verscheen in 1933 en bracht “sport en algemeen nieuws”.

In 1936 kreeg Het Groene Veld een nieuwe naam: ‘De Gazet Van Eschen’, “een katholiek vlaams volks-weekblad voor Eschen en omliggende”. De jaargangnummering bleef gewoon doorlopen, maar waarom was dan een naamsverandering nodig? Mogelijks omdat de titel meer aansloot bij de inhoud of misschien dat Verreth overgeschakeld was naar een andere drukkerij want in het nummer van 10 mei 1936 stond het volgende: “De Gazet van Eschen wordt op 1400 nummers gedrukt en is te verkrijgen met losse nummers van af ’s Zaterdags morgen in de moderne drukkerij R. Verdonckt St-Antoniustraat, 1 Eschen, alwaar ook de te plaatsen aankondigingen aangenomen worden”. De abonnementen waren als volgt: 5 frank voor 3 maanden, 10 frank voor 6 maanden en 20 frank voor een jaar.

Drukkerij Verdonckt op de hoek van de Stationsstraat en Sint-Antoniustraat. Deze postkaart werd in 1933 verstuurd. (foto: Gemma Van Looveren)

Heel lang zal deze overstap niet geduurd hebben want een januarinum-mer van 1938 geeft ons mee dat het redactieadres opnieuw Statiestraat 12 is. Die redactie en het beheer was op dat moment in handen van Hubert Smits (°Roosendaal 14.4.1914-+11.7.1987), die in dienst was bij Benjamin Suykerbuyk. In dat jaar was de oplage geklommen tot 2.000.

In 1939 wijzigde de naam in ‘De Noorderkempen’, terwijl opnieuw het nummers van de jaargang bleef verder lopen. Sloot deze nieuwe titel misschien beter aan bij de schaalvergroting? Het blad kende nu een oplage van 5.000 stuks en buiten de gemeenten Essen en Kalmthout werd het ook bezorgd in Kapellen, Stabroek, Putte-Kapellen, Berendrecht, Zandvliet, Ekeren, Hoevenen en St. Mariaburg. De Noorderkempen verscheen nog zeker tot in april 1941, in volle oorlogstijd. Een los exemplaar had je voor 50 centiemen, een jaarabonnement voor 25 frank.

In 1946, net na die Tweede Wereldoorlog, kwam Suykerbuyk met een nieuw wekelijks reclameblad op de proppen: ‘De Grensbode’. Hubert Smits bleef instaan voor het redactionele werk en Jos Van Oevelen (°Roosendaal 24.7.1914 +Essen 21.7.1970) reed met zijn motor de ganse regio rond om advertenties en ander drukwerk op te halen.

Maar Van Oevelen had nog meer in de pap te brokken want zeker vanaf januari 1947 werd De Grensbode gedrukt door de handelsdrukkerij Suykerbuyk & Van Oevelen! Dat zou evenwel niet lang duren, want vrij snel daarna begon Van Oevelen met zijn eigen drukkerij.

De Grensbode werd in de grensgemeente en in de onmiddellijke omgeving een begrip. Het was op een ander concept gestoeld en dat sloeg erg aan: het reclameblad was nu gratis en werd in alle brievenbussen gedropt. De adverteerders betaalden alle kosten, maar kregen in ruil een veel groter bereik.

Eind 1973 ging Benjamin Suykerbuyk op pensioen, na een loopbaan van meer dan 50 jaar in de drukkerijwereld. Dat betekende na 28 jaar ook het einde van het weekblad De Grensbode.

Interbellum

Twee Essense reclamebladen van tijdens het interbellum waar we weinig info over hebben zijn ‘De Toekomst’ en ‘De Weekbode’.

Het eerste nummer van De Toekomst, een “weekblad voor Esschen,

Calmphout en Wuestwezel”, verscheen op 11 januari 1930. Het blad telde 4 bladzijden op een formaat van 28 x 41 cm. De “burelen” waren in de “Statiestraat” en “Heikant 126”. Het laatste nummer dat we konden inkijken was dat van 13 december 1930.

In 1935 gaf “bestuurder-eigenaar P. Lokkerbol” De Weekbode uit, een katholiek weekblad voor Essen en omliggende. Het redactieadres was Stationsstraat 236. Het blad had tien bladzijden en werd verspreid op liefst 2.000 exemplaren. Het verscheen doorgaans op zondag, alleen in de maand augustus op zaterdag. Een los nummer kon je kopen voor een halve frank, voor een jaarabonnement moest je 20 frank dokken.

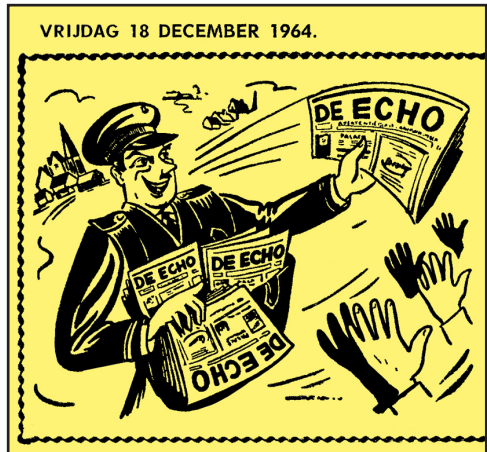
We hebben geen idee hoe lang deze beide weekbladen hebben bestaan.

De Echo

Jos Van Oevelen was dus zijn loopbaan gestart bij drukker-uitgever Benjamin Suykerbuyk en was zelfs mede-eigenaar van de drukkerij Suykerbuyk & Van Oevelen. Maar hij had zijn eerste opleiding gekregen bij... drukkerij Hontelé in Roosendaal.

Van Oevelen ging in alle vriendschap bij Suykerbuyk weg en startte in de Stationsstraat 196-198 (waar later optiek Aerden kwam) omstreeks 1948 een eigen drukkerijtje.

Daar zagen de eerste nummers van ‘De Echo’ het licht, wat toch een onmiddellijke concurrent van De Grensbode was. We hebben geen exacte startdatum, maar we zagen dat het in januari 1969 de 21ste jaargang was. Als we goed gerekend hebben dan moet het eerste nummer van De Echo wellicht in 1949 verschenen zijn. Het reclameblad werd op het zeer kenmerkend gele papier gedrukt.

*De hoofding van De Echo links-bovenop de voorpagina.
(foto: Rudi Smout)*

Al snel was de locatie te klein en Van Oevelen verhuisde wat verderop naar het Sint-Antoniusplein 5. Van dat woonhuis werden enkele kamers en de veranda in een drukkerij omgetoverd met een vellenpers, een degel en een zetmachine. Jos Van Oevelen sukkelde met zijn gezondheid en zo kwam het dat in 1956 de nog geen 18-jarige zoon Charles mee in het bedrijf kwam. Charles Van Oevelen (°13.10.1938-+12.12.2017) volgde op dat moment nog les op de drukkerijschool in Oostakker.

In 1964 werd het huis-aan-huis blad op 9.900 exemplaren gedrukt en viel het in de brievenbussen van Essen, Horendonk, Wildert, Kalmt-houtsehoek, Kalmthout, Achterbroek, Kapellenbos, Heide, Nieuwmoer, Wuustwezel, Gooreind, Brecht, Overbroek, Loenhout en Sint-Lenaarts. De hele regio kende wel het logo dat links bovenaan op de frontpagina prijkte: een lachende postbode die De Echo's aan de vele grijpende handen bedeelde.

De zaken draaiden goed zodat een schaalvergroting opnieuw nodig was. De drukkerij zou verhuizen naar Wijngaardstraat 5-7, maar vader Jos Van Oevelen overleed op 21 juli 1970, nog voor de nieuwbouw helemaal klaar was. In de volgende jaren floreerden de drukkerij en het reclameblad De Echo, zeker na het stoppen van De Grensbode. Bijblijven en dus investeren in de toekomst bleef een must. Zo werd een tweede vellenpers aangekocht en kwam er een rotatiepers en een foto-zetmachine, want de computer deed voorzichtig haar intrede, en al vlug een nog snellere rotatiepers.

De doorgang in het midden van dit huis leidde naar de drukkerij Van Oevelen in de Wijngaardstraat. (foto: Willy Verleysen)

In de jaren 1980 en 1990 bleef De Echo een vaste waarde en vele verenigingen kondigden hierin hun activiteiten aan, terwijl kleine zelfstandigen en KMO's hun advertenties plaatsten. Ook de kleine 'zoekertjes' konden op veel interesse rekenen. Het waren nog maar de beginjaren van het internet en sociale media om nieuws te verspreiden bestonden nog niet.

De Echo was in die jaren bijna uitsluitend een reclameblad, met amper redactionele inhoud. Toch werd het in heel wat Essense gezinnen uit het pakketje reclame gehaald en werd er op z'n minst eens in gebladerd. Nadien kon het dan dienen om er de aardappels op te schillen...

Wauters

Essenaar Marc Wauters was in 1990 met een bescheiden drukkerijtje in zijn garage aan de Hemelrijklaan begonnen en had voornamelijk klanten uit de eigen gemeente. Hij kon echter vrij snel het klantenbestand van de voormalige Essense drukkerij Verdonckt overnemen. Hierdoor kreeg Wauters extra klanten uit Antwerpen, Mechelen tot in Bergen op Zoom. Het bedrijf verhuisde naar het Spijker.

In 1998 nam Marc Wauters de drukkerij van Van Oevelen met het daarbij horende weekblad De Echo over. Hierdoor had Wauters ineens 11 personeelsleden in dienst en was de éénmanszaak uitgegroeid tot een KMO. De drukkerij breidde haar activiteiten uit en naast drukwerk werd er werk gemaakt van reclame en belettering. Daarom werd de naam gewijzigd in Prima Print.

Er was wel een stevige concurrentie want in het laatste kwart van de 20ste eeuw werden er in Essen zeker nog volgende reclamebladen beedeeld: 'De Week', 'De Nieuwe Week', 'Het Aankondigingsblad', 'Info Kempen', 'De Koopjesgids', 'De Kijker', 'Zone 03' en 'Passe Partout'. Soms werkten zij met plaatselijke correspondenten, maar bij ons weten waren het geen publicaties van een Essense uitgever.

In 2002 zorgde Prima Print voor een nieuwbouw aan het Spijker 29 en stopte de bedrijvigheid in de Wijngaardstraat. Dat betekende opnieuw alle werkzaamheden onder één dak. De Echo kreeg een nieuw logo, het formaat werd gehalveerd en er kwam meer ruimte voor lokaal nieuws. Gelukkig bleef de typische gele kleur behouden, al werden de adver-

tenties voortaan wel in kleurendruk gebracht. Op 21 juni 2011 rolde de 3.000ste editie van De Echo van de persen. Zonder meer een mijlpaal.

Weyts

In de zomer van 2013 kreeg Wauters het aanbod van collega-drukker Werner Weyts van Flitsgrafiek Wuustwezel om De Echo over te nemen.

Op 31 maart 2014 werd Prima Print, met het ganse team, overgedragen aan de nieuwe zaakvoerder Jiri Weyts (°1982), de zoon van Werner.

De digitalisering deed zijn intrede en geïnteresseerden konden al een kijkje nemen op de facebookpagina en de website waar men De Echo kon lezen en downloaden. In deze snel veranderde tijden was dat zeker een meerwaarde, want het was blijkbaar niet meer zo eenvoudig om voor alle regio's aan gemotiveerde rondridders te geraken.

*Prima Print aan het Spijker.
(foto: Johan Vandenbroeke)*

In 2020 kreeg De Echo nog een nieuwe verfrissende look met een moderner logo en een iets andere samenstelling. De iconische gele buitenkant bleef behouden, maar de binnenzijden waren voortaan wit en kregen een strakkere, moderne lay-out.

Dan kwam corona roet in het eten strooien. Adverteerders vonden niet meer zo gemakkelijk hun weg. Het werd tijd voor een nieuw concept. Vanaf 1 januari 2022 vervangt het nieuwe tweewekelijkse blad De Kijker de maandbladen De Spiegel uit Wuustwezel en Handkracht uit Brecht, en het weekblad De Echo. De Kijker wordt bij 33.000 huishoudens bedeed.

Hiermee kwam er na meer dan 70 jaar een einde aan wellicht het langstlopende en meest gelezen blad uit Essen en wie weet wel uit de ganse streek.

Rudi Smout

**Drukwerk aan
verlaagd tarief**

PB-PP | B-30355
BELGIE(N) - BELGIQUE

Afzender:

Koninklijke Heemkundige Kring Essen vzw
Moerkantsebaan 48 -2910 Essen

Afgiftekantoor:

2910 Essen 1
P 706 392

Bestemming:

Het Spyckertje **halfjaarlijks tijdschrift** van de Heemkundige Kring Essen vzw

VU.: *Koninklijke Heemkundige Kring Essen vzw, Heemhuis, Moerkantsebaan 48, 2910 Essen*